

Bo‘lg‘usi boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini she‘riy asarlar ustida ishlashga o‘rgatish

Mullayeva Madina Kudratovna
Urganch Innovatsion Universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini she‘riy asarlar ustida ishlashga o‘rgatishning mavhum tushunchasi bir necha sabablarga ko‘ra muhimdir. Bu savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantirish, ijodkorlik va o‘zini namoyon qilish, hissiy intellektni rivojlantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, madaniyatni qadrlashni rivojlantirish, tilni qadrlashni kuchaytirish va turli mavzularda she‘riyatni birlashtirishga yordam beradi. Ushbu maqola bo‘lajak o‘qituvchilarni xilma-xillikni ta‘minlaydigan va o‘quvchilarning ta‘lim tajribasini boyitadigan inklyuziv sinflarni yaratish vositalari bilan jihozlaydi.

Kalit so‘zlar: o‘qitish, she‘riyat, savodxonlik qobiliyati, ijodkorlik o‘zini namoyon qilish, hissiy aql, tanqidiy fikrlash, madaniyatni qadrlash, tilni qadrlash, inklyuziv sinflar.

Аннотация: Абстрактная концепция обучения будущих учителей начальной школы работе над поэтическими произведениями важна по нескольким причинам. Он помогает развивать навыки грамотности, творческие способности и самовыражение, эмоциональный интеллект, критическое мышление, культурное понимание, понимание языка и интеграцию поэзии по различным темам. Эта статья снабжает будущих учителей инструментами для создания инклюзивных классов, которые способствуют разнообразию и обогащают учебный опыт учащихся.

Ключевые слова: обучение, поэзия, грамотность, творческое выражение, эмоциональный интеллект, критическое мышление, понимание культуры, понимание языка, инклюзивные классы.

Abstract: The abstract concept of teaching future elementary school teachers to work on poetic works is important for several reasons. It helps develop literacy skills, creativity and self-expression, emotional intelligence, critical thinking, cultural appreciation, language appreciation, and poetry integration across a variety of topics. This article equips future teachers with the tools to create inclusive classrooms that promote diversity and enrich students' learning experiences.

Keywords: teaching, poetry, literacy, creative expression, emotional intelligence, critical thinking, cultural appreciation, language appreciation, inclusive classrooms.

Kirish: Ta’lim o’qituvchi va o’quvchilarning hamkorlikdagi faoliyati bo’lib, shu jarayonda shaxsning taraqqiyoti, uning ma’lumoti va tarbiyasi ham amalga oshadi. Darslarda o’qituvchi o’z bilimi, ko’nikma va malakalarini mashg’ulotlar vositasida o’quvchilarga yetkazadi, o’quvchilar esa uni o’zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bo’ladi. O’rganish jarayonida o’quvchilar o’zlashtirishning turli ko’rinishlaridan foydalanishadi, ya’ni o’zlashtirilayotgan ma’lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash hamda amaliyotga tatbiq etishda o’ziga xos tafovutlarga tayanadi. Ta’lim jarayonida o’qituvchi va o’quvchilarning dars paytidagi hamkorligi, o’quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta’lim va tarbiya masalalari hal etiladi.

Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini she’riy asarlar ustida ishlashga o’rgatish yosh o’quvchilarda ijodkorlikni, tilni rivojlantirishning ajoyib usuli bo’lishi mumkin. Bunga qanday yondashish bo’yicha ba’zi tavsiyalar mavjud:

1. Asoslardan boshlang: Treningdagi o’qituvchilarni hayku, limeriklar, akrostik she’rlar va erkin she’rlar kabi she’riyatning turli shakllari bilan tanishtirishdan boshlang. Har bir turga misollar keltiring va ularning o’ziga xos xususiyatlarini muhokama qiling.

2. Izlanishni rag’batlantirish: Bo’lajak o’qituvchilarga tabiat, hayvonlar, do’stlik yoki xayoliy dunyolar kabi yosh bolalar uchun dolzarb va qiziqarli bo’lgan turli she’riy mavzular va mavzularni o’rganish imkoniyatini bering.

3. She’riy uslublarni namuna qiling: she’rda qofiya, ritm, alliteratsiya, tasvir kabi adabiy vositalardan qanday foydalanishni ko’rsating. Stajyor o’qituvchilarni o’z yozuvlarida ushbu usullardan foydalanishni rag’batlantiring.

4. She’riyatni dars rejalariga integratsiyalash: She’riyatni o’quv dasturi bo’yicha fan, ijtimoiy fanlar yoki san’at kabi turli fanlarga qanday qilib birlashtirish mumkinligini ko’rsating. Bo’lajak o’qituvchilarga she’riyatdan o’quv maqsadlarini ijodiy va mazmunli tarzda mustahkamlash uchun qanday foydalanish mumkinligini tushunishga yordam bering.

5. Resurslar bilan ta’minlash: sinfda foydalanish mumkin bo’lgan yoshga mos she’rlar va kitoblarni topish uchun resurslarni baham ko’ring. Yosh o’quvchilarga



manzur bo‘ladigan va ularning tasavvurini uyg‘otadigan she‘rlarni tanlash bo‘yicha ko‘rsatmalar bering.

6. Ijodkorlikni rivojlantirish: stajyor o‘qituvchilar o‘zlarining she‘riy ifodalari bilan tajriba o‘tkazishda o‘zlarini qulay his qiladigan qulay muhit yarating. Ularni o‘z ishlarini bir-birlari bilan baham ko‘rishga va konstruktiv fikr bildirishga undash.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini she‘riyatni samarali o‘rgatish ko‘nikmasi va ishonchi bilan qurollantirish orqali ular o‘quvchilarda yoshlikdan tilga muhabbat, ijodkorlikni tarbiyalashga yordam beradi.

Asosiy qism: Bo‘lajak boshlang‘ich maktab o‘qituvchilarini she‘riy asarlar ustida ishlashga o‘rgatish bir necha sabablarga ko‘ra muhim:

1. Savodxonlikni rivojlantirish: bo‘lajak o‘qituvchilarni she‘r bilan tanishtirish ularga til, ritm va ifodaning ahamiyatini tushunishga yordam beradi. Bu tushuncha ularga o‘quvchilarda savodxonlik, jumladan o‘qish, yozish va tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi.

2. Ijodkorlik va o‘zini namoyon qilish: She‘r yosh bolalarda ijodkorlik va o‘zini namoyon qilishga undaydi. Bo‘lajak o‘qituvchilarga she‘riy asarlarni o‘quv dasturiga kiritish yo‘llarini o‘rgatish orqali ular o‘quvchilarga so‘z va tasvir orqali o‘z fikrlarini bildirish imkoniyatini beradi.

3. Hissiy intellekt: She‘r ko‘pincha hissiyotlar va his-tuyg‘ularga murojaat qilib, o‘quvchilarga o‘z tajribalari bilan bog‘lanish va boshqalarning tajribalarini tushunish imkonini beradi. Bo‘lajak o‘qituvchilarga she‘rni hissiy aql uchun vosita sifatida qanday ishlatishni o‘rgatish orqali ular o‘quvchilarga hamdardlik va tushunishni rivojlantirishga yordam beradi.

4. Tanqidiy fikrlash qobiliyatlari: She‘rni tahlil qilish va sharhlash tanqidiy fikrlash qobiliyatini talab qiladi. She‘riy asarlar bilan ishlashga o‘rgatilgan bo‘lajak o‘qituvchilar o‘quvchilarni she‘rlarda uchraydigan mavzular, metaforalar va adabiy vositalar haqida munozaralarga jalb etish orqali bu ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

5. Madaniy qadrlash: She‘riyat turli madaniyat va an‘analarning aksidir. Bo‘lajak o‘qituvchilarga turli millatlarning she‘riy asarlarini o‘rgatish ularga turli madaniy ifodalarning boyligini nishonlaydigan inklyuziv sinflarni yaratishga yordam beradi.

6. Tilni qadrlashni kuchaytirish: She‘riyat bilan tanishish bolalarning tilga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularda so‘zlarga, tovushlarga va tasvirlarga bo‘lgan

muhabbatni rivojlantirishga yordam beradi. She'riy asarlarni qadrlaydigan bo'lajak o'qituvchilar o'z shogirdlarida bu qadriyatni singdira oladilar.

7. Mavzular bo'yicha integratsiya: She'riy asarlar ingliz tili san'ati, ijtimoiy tadqiqotlar, tabiiy fanlar va hatto matematika kabi turli fanlarga birlashtirilishi mumkin. She'riyat bilan ishlashga o'rgatilgan bo'lajak o'qituvchilar uni o'quv dasturining turli yo'nalishlariga muammosiz kirita oladilar.

Umuman olganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga she'riy asarlarni o'rgatish ularning o'quvchilarida til va adabiyotga mehr uyg'otish, shu bilan birga ular hayoti davomida foydali bo'ladigan muhim kognitiv va hissiy ko'nikmalarni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari she'riy asarlar ustida ishlashga o'rgatishning muhimligi haqida ko'proq ma'lumot berib, ularni bu mavzuda qanday qilib tayyorlashi va o'quvchilarga bu bilimni yetkazishda qanday usullarni qo'llashlari kerakligini ta'kidlab, ularning shaxsiy va professional rivojlanishiga yordam berishga intilamiz. She'riy asarlar ustida ishlash orqali, o'quvchilarning til va adabiyot bilimlarini rivojlantirish, muhokama qobiliyatlari va tushunchalarini kengaytirish, g'oyaviy fikrlarni ifoda qilish qobiliyatini rivojlantirish mumkin. O'qituvchi she'riy asarlar ustida ishlay oladigan dars materiallarini tayyorlashda va sinfda talabalarga bu materiallarni ta'lim etishda ko'p maqsadli usullarni ham ishlatishi mumkin. Bu bilimni amaliy ravishda quvvatliroq bo'lish uchun talabalarga she'riy asarlar ustida mashg'ulotlarni amalga oshirib, ularning o'zlashtirishi va tahlili ko'nikmalarini rivojlantirish kerak.

Muhokama: She'riy asarlar ustida ishlash o'qituvchilar uchun muhim bo'lib, shuningdek, o'quvchilarga qiziqarli va ma'naviyatli bo'lishi mumkin. Bu mavzuga oid ko'proq ma'lumot olish uchun, o'qituvchilar asarlarni tahlil qilish, ularning avtorlarini va ularning yaratgan kontekstni tushunishlari kerak. O'qituvchilar hammasi uchun mustahkam metodik materiallar ishlab chiqishi kerak. Mana shu sababli, bu mavzuga oid ko'proq ma'lumot olish uchun pedagogik literturaga murojaat qilishingiz foydali bo'ladi. Bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun she'riy asarlar ustida ishlashga o'rgatish, ularning yaratish va tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. She'riy asarlar, shuningdek, ularning tushunish va izohlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu jarayon o'qituvchilar uchun o'quvchi ma'lumotlarini sinovdan o'tkazish, muhokama qilish va mustaqil fikr bildirishga imkoniyat yaratadi. Bundan tashqari, she'riy asarlar ustida ishlash

bilan o‘quvchilarga ma’naviyatni anglash va insoniy xarakter rivojlantirish imkoniyati ham mavjud bo‘ladi.

Xulosa va takliflar: Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun she’riy asarlar ustida ishlashga o‘rgatish quyidagi xulosaga ega bo‘lishi mumkin:

1. She’riy asarlar ustida ishlash uchun talabalarni ma’nomlarni tushuntirish va tilni yaxshi ko‘rsatishga yo‘naltirish kerak.

2. O‘qituvchi, talabalarga she’r asarlari haqida bilim berish va ularni tahlil qilish uchun ma’lumotlar berish lozim.

3. Talabalar bilan birgalikda she’r asarlarini tahlil qilish, ularning manaviy, ijtimoiy va san’atning nazariy asoslarini o‘rganish uchun mashg‘ulotlar tashkil etilishi kerak.

4. O‘qituvchi o‘zining bilim va tajribasiga muvofiq ta’lim jarayonini tartibga solishi, misollar orqali ko‘rsatib berish lozim.

Bu xulosa boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining she’riy asarlar ustida ishlashni o‘rgatish uchun muhim shartlardan ba’zi iqtibos etilgan.

She’riy asarlar ustida ishlashga o‘rgatish, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini o‘quv jarayonini yanada qiziqarli va ma’naviy ko‘taruvchi qilishga yordam beradi. Bu usul, talabalar bilan jismoniy, ma’naviy va estetik tarzda bog‘liqlikni rivojlantirishga imkon beradi. O‘qituvchilar, she’riy asarlarni o‘rganish orqali talabalarni ko‘p tomondan ma’lumot olishiga imkon beradi va ularning adabiyotga bo‘lgan qiziqishlarini kuchaytiradi. Bu esa ularning adabiyot bilimlarini yanada chuqur tushunishiga va san’atshunoslik darajasini oshirishiga yordam beradi.

Bu xususiyatlar bilan boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari she’riy asarlar ustida ishlashni organish orqali talabalarni lug‘atga oid so‘zlarni tushunishi, shoirning hayoti va ijodiy faoliyatiga oid ma’lumotlarga ega bo‘lishlari uchun yaxshi tajriba oladilar.

She’riy asarlar ustida ishlash, ilmiy tadqiqotchilikni rivojlantiruvchi metodlar bilan birgalikda fikr-mulohazalarni ifoda qilish, muhokama qilish va tushunchalarini bayon etish orqali talabalar uzoq muddat davom etadigan o‘quv jarayonida mustahkamlanadi.



Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni. // Barkamol avlod. O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. T.: SHarq, 1997.
2. Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi. // Barkamol avlod O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. T.: SHarq, 1997.
3. Umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari va o‘quv dasturi // O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligining axborotnomasi, 7-maxsus son. T.: SHarq, 1999.
4. Boshlang‘ich ta’lim bo‘yicha yangi tahrirdagi davlat ta’lim standarti // Boshl. ta’l. jurnali. Toshkent, 2005. №5. 5, 6, 8-9-betlar.
5. Boshlang‘ich ta’lim bo‘yicha yangi tahrirdagi o‘quv dasturi // Boshl. ta’l. jurnali. Toshkent, 2005. №5. 21- 33 – betlar.
6. Zunnunov A. va boshq. Adabiyot o‘qitish metodikasi. T.: O‘qituvchi, 1992.
7. Rafiev A. Lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosi va imlosi. T.: 2003.
8. G‘ulomov A. Ona tili o‘qitish printsiplari va metodlari. T.: O‘qituvchi, 1992.



Research Science and Innovation House